

észre térnek, — a történelem erre számtalan példával szolgál — már késő.

Egyszerű krónikánk csupa sötét pontot mutat, de hát alig egy emberöltő előtt a helyzet még borúsabb volt és mégis kiderült. Reméljük, hogy ismét hamarosan követi a borút a derű.

A ROMÁN PARASZTLÁZADÁS.

A szomszéd államban valóságos forradalom ütött ki, melynek leverésére a tartalékos katonákat szólították fegyver alá és az egész hadsereget mozgósították. A »Kelet francziái« ismét beszéltettek magukról. És vajjon mit beszéltek róluk, mit szólt az európai sajtó? Félre verte a harangot, csak úgy mint a román sajtó. Elvesztette szokott higgadtságát, urakról volt szó, előkelő családokról, nemes birtokokról. Az első és legtöbb áldozat ugyan most is zsidó volt, a latifundiumok bérlői és nem birtokosai, de itt-ott a főurak is kárt szenvedtek és teljesen világossá vált, hogy a »nép« ez egyszer nem szórszálhasogató — nem kutatja, hogy a vér, melyet kiont, veres-e vagy kék, csupán azt, hogy kié a föld.

Az első hírek nem voltak rettenetesek, arról szóltak, hogy az istenadta nép a városokat, a zsidók lakta városokat ostromolja, fosztogatja, gyujtogatja. A prefektusok biztatgatták, uszították szipolyozóik, a városi kereskedők ellen. A nép földet kiabált, a hatalmasok a városokra mutattak. A multak tapasztalatai ez alkalommal nem váltak be, a földéhes nép a zsidókkal nem lakott jól, az ősi villámhárító nem funkcionált. Az az egy-két birtokos, ki életét vagy vagyonát vesztette, a kormány fejébe került, és az új kormány bőségesen osztotta az ígéreteket, hogy a felcsapott lángot eloltsa.

Midőn ezeket írjuk, a tűz még ég, de kétséges, hogy szükség esetén vérrel fog eloltatni: a föld urairól van szó. Kérdés csak az, hogy a tűz szítói le fogják-e vonni a tanulságokat? Az oláh népet évtizedek óta lázítja az oláh uralkodó osztály. Azt zugta állandóan a fülébe, hogy szegénységének az »idegen«, magyarul az ősidők óta a kebelében lakó zsidó az oka. Hogy a zsidó is szegény, hogy birtoka

nincs, hogy súlyos munkát végez, azt a felbujtó gyülolettől vagy számításból megvakult szeme nem látta, vagy nem akarta látni. Az államhatalom kiszorította a zsidót a falvakból, a városokban példátlan intézkedésekkel megbénította munkás karját, a kivándorlás vagy éhenhalás elé állította. A zsidók ezrivel menekültek a pokollá változott szülőföldről, a megcsonkított nemzettestben a vérkeringés lázas lett. Nagy volt az öröm a renyhe uralkodó osztályban, folytatta öngyilkos munkáját, a városokba szorult koldusokra uszítva már most továbbra is elégedetlen népét, melyen a zsidó nép sanyargatása nem segített. Helyzete természetesen még rosszabbodott. Nem tért észre az uralkodó nemesség, nem látta, hogy az államhatalom maga készíti elő a forradalmat akkor, mikor a nép erkölcsi érzését aláássa. A nép sohasem fogja azt megérteni, hogy a gyilkolás és rablás csak ott helyes, hol erre biztatják. A veszélybe került bojár nagybirtokosok az egész világ fülébe kiabálták »az élet és birtok szentségét«, a nép nem hallgatott rájuk. Miért szabad a szegény embert kirabolni és miért nem szabad a gazdagot? A latifundium latifundium, akárki a birtokos. Megpróbálták megértetni vele, hogy azért nincs földje, mert a »zsidó« bérli a nagyúrtól. Agyonütötte a »nagybérlet«, de az nem fért a fejébe, hogy most már segítve van rajta. Rávetette magát a földre, nem kérdezve, hogy milyen fajhoz vagy valláshoz tartozik az útjában álló birtokosa. A rendszeresen erőszakra nevelt nép nem hallgat sem a papjára, sem a tisztviselőjére, kiket a román kormány utasítások átvétele végett a fővárosba rendelt. Miért bűn ma az, ami tegnap erény volt? Az antiszemitizmus mint kormányzó elv az egész világon ugyanazt a gyümölcsöt termi — a nép demoralizációját. Az orosz birodalom hatalmas testén mélyebb és vérzőbb sebet ütött az uralkodók rendezte zsidóüldözés, mint a japánok éles kardja, mert feldulta azt az erkölcsi alapot, melyen romba dőlt hatalmát újra felépíthette volna. Évezredes nevelés fáradságos eredményét teszi tönkre az, ki a nép erkölcsi érzésére tör. Ez oly elemi igazság, melyet súlyos bűnhődés nélkül semmiféle nép sem téveszthet szem elől.

A belátás azonban mindenha későn állt be ott, hol a harag és gyűlölet homályosítja el az elmét. Ugyanezért a román véres események sem fogják az első sorban sujtott

zsidóság ügyét hamarosan a jog és igazság ösvényére vezetni; csak hosszú és mély nyomoruság árán szoktak a bestiális gyűlöletből kijózanodni és a román zsidókérdés ma aktuálisabb, mint volt a parasztlázadás előtt. A zsidóság nem érheti be a pillanatnyi nyomor enyhítésével. Sem a román, sem az orosz zsidóügy végleges megoldása nem képzelhető másképp, mint azt a Jewish Territorial Organization tervezi. A földönfutókká tett zsidókat egy területre kell letelepíteni. Az az óriási munkaerő, szorgalom és intelligencia, amely ezekben a szerencsétlenekben szunnyad, jelentős alkotásokban fog kifejezést nyerni. Nincs semmi, ami a népeket a zsidók hasznos tevékenységéről biztosabban és alaposabban meggyőzze, mint az ilyen telep felvirágzása. A szomorú alkalomból újra hangsúlyozzuk a magyar zsidóság azon kötelességét, hogy a Jewish Territorial Organization törekvéseit külön szervezkedés útján támogassa. Karolják fel nagyjaink ezt az elsőrendű fontossággal bíró ügyet az egész zsidóság javára és saját megelégedésükre.

STEINSCHNEIDER MÓRICZ.

1816—1907.

Steinschneider Móricz magántudóssal, ki január hó 22-én Berlinben örökre lehunyta szemeit, a zsidó tudósok és az összes bibliografusok nesztora szállt sirba. Irodalmi tevékenysége oly széles időszakra terjed ki, amilyen magas kort csak kevés ember ér el és vele az utolsó tudós dőlt ki, aki a modern zsidó tudomány megalapítói sorába tartozott. Majdnem 70 esztendeig dolgozott lankadatlan buzgalommal, minden külső ösztökélés nélkül, a legtisztább lelkesedésből.

Az a korszak, melyre Steinschneider ifjusága esett, a zsidó renaissance kora volt. A Mendelssohn és köre által elvetett mag kikelt, az új művelődés terjedt és elérte Morvaországot is, Steinschneider hazáját. A világi ismeretekkel is bíró prossnitzi talmudista fiát ugyan a talmudra fogta, de egyidejűleg iskoláztatta is. Egyideig bócher volt, de nem abból a fajtából, amely nálunk mai napig járja, hanem abból a másikból, melyből a Grätzek és Kayserlinge is kinőttek. A bécsi egyetem katolikus theológiai